

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ГЕОГРАФІЇ УКРАЇНИ ТА РЕГІОНАЛІСТИКИ

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

УРБАНІСТИЧНІ СТУДІЇ

Вид дисципліни (за компонентом ОНП): вибіркова

Освітньо-наукова програма: Географія

Спеціальність: - 106 Географія

Галузь знань: 10 Природничі науки

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

**Назва факультету, на якому здійснюється підготовка фахівців за
вказаною освітньо-науковою програмою:** географічний

Мова навчання: українська

Розробник: д. геогр. н., професор Джаман В. О.

Профайл викладача:

[http://www.geoukr.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data\[1594\]\[caf_pers_id\]=2051&commands\[1594\]=item](http://www.geoukr.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data[1594][caf_pers_id]=2051&commands[1594]=item)

Контактний телефон: (0372) 58-48-47, 0958758881

E-mail:

v.dzhaman@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle:

Консультації:

Вид консультацій	День проведення	Час проведення
Очні консультації	вівторок	10.00 – 11.00

1. Анотація до курсу.

Навчальна дисципліна «Урбаністичні студії» належить до переліку вибіркових навчальних дисциплін за «освітньо-науковим» рівнем, що пропонується в рамках циклу професійної підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти на першому році навчання. Вона забезпечує формування у здобувачів професійно-орієнтованої компетентності системного суспільно-географічного і регіонального дослідження проблем урбаністики й урбанізованих регіонів та спрямована на засвоєння теоретичних і практичних знань про особливості збалансованого розвитку і територіальної організації суспільства, раціонального використання природних ресурсів, взаємодії природи і суспільства на урбанізованих територіях. Різні аспекти розвитку міст і міських мереж є об'єктами дослідження географічних, містобудівельних, економічних, соціальних, демографічних, історичних і багатьох інших наук. Використання доробку різних наукових галузей через призму суспільно-географічного підходу формує систему нових знань про основні етапи і напрямки розвитку урбаністичних досліджень, передумови та закономірності просторової еволюції міських систем розселення, новітні тенденції розвитку сучасних міст як полюсів зростання економік окремих регіонів і держав. Дисципліна «Урбаністичні студії» сприяє розумінню логіки розвитку процесу урбанізації як просторового феномена, що визначає головні риси організації суспільства – територіальні, економічні, соціальні та екологічні, формує системи міських поселень локального, регіонального, національного та глобального рівнів.

2. Мета і завдання курсу.

Метою навчальної дисципліни «Урбаністичні студії» є розгляд теоретичних основ урбаністики та особливостей прояву урбанізації в різних регіонах, формування у здобувачів сприйняття міських просторів як особливих географічних об'єктів і процесів, а також розуміння тенденцій розвитку суспільства в сучасному високоурбанізованому середовищі.

Основні **завдання** вивчення дисципліни:

- розкрити теоретико-методологічні основи урбаністики і формування географії міст;
- висвітлити розселенські властивості міського середовища;
- розкрити вплив урбанізації на соціально-економічний розвиток регіонів;
- визначення значення міст у міжнародних відносинах і територіальній структурі господарства;
- аналіз процесів урбанізації, що набули глобального характеру в сучасному світі;

- розгляд просторових закономірностей урбанізації через розкриття особливостей основних етапів еволюції міських систем;
- характеристика основ міської політики та стратегічного планування соціально-економічного і просторового розвитку міст.

3. Результати навчання (компетентності).

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

ФК 01. Здатність демонструвати знання сучасного стану, основних тенденцій і перспектив розвитку географії та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері географії та/або дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з географії та суміжних галузей.

ФК 02. Здатність представляти та обговорювати результати своєї наукової роботи державною та іноземною мовою в усній та письмовій формі, опрацьовувати наукову літературу з географії і суміжних/дотичних галузей та ефективно використовувати інформацію з різних джерел.

ФК 03. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти в області географії та суміжних галузей.

ФК 04. Здатність до наукової аргументації, володіння системним науковим світоглядом, застосовувати сучасні методи географічних та міждисциплінарних досліджень, інформаційні та комунікаційні технології, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій діяльності.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 01. Застосовувати сучасні концептуальні знання географії, її окремих напрямків та суміжних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових досліджень та здійснення професійної діяльності.

ПРН 03. Формулювати і перевіряти гіпотези, використовувати для обґрунтування висновків належні докази, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників.

ПРН 05. Використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології, програмне забезпечення при проведенні наукових досліджень та в освітній діяльності.

ПРН 06. Вільно презентувати і обговорювати державною та іноземною мовами з фахівцями та широкою аудиторією з дотриманням норм академічної етики результати досліджень, наукові та прикладні проблеми з

географії, природокористування та регіонального розвитку, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних вітчизняних та міжнародних наукових виданнях.

ПРН 08. Інтерпретувати філософську методологію пізнання, ключові засади професійної та наукової етики, систему морально-культурних цінностей, дотримуватись у професійній діяльності принципів соціальної відповідальності та громадянської свідомості.

ПРН 09. Оцінювати регіональні географічні комплексні проблеми природокористування та пропонувати науковообґрунтовані інструменти для їх розв'язання з огляду на інноваційні географічні методи та ГІС-технології

4. Опис навчальної дисципліни

4.1. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних і практичних занять	Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи урбаністики.											
Тема 1. Панівні концепції сутності міст в наукових школах.	6	2				4						
Тема 2. Провідні теоретичні положення географії міст.	7		2			5						
Тема 3. Розвиток наукових знань з географії міст.	6		2			4						
Тема 4. Методи наукових досліджень міських поселень та міських систем.	7	2	2			3						
Тема 5. Ієрархія, функції та структура міст. Класифікація і типологія міст.	7	1	1			5						
Тема 6. Територіальні системи міського розселення.	6	1	1			4						
Тема 7. Регіональні системи міських поселень.	6		2			4						
Разом за ЗМ1	45	6	10			29						

Теми лекційних і практичних занять	Змістовий модуль 2. Глобальні міста і основи політики розвитку міст та урбанізованих територій.											
Тема 8. Глобальні міста: теорія і сучасний стан.	8	2	2			4						
Тема 9. Глобальні системи міст.	7		1			6						
Тема 10. Проблеми і перспективи розвитку глобальних міст.	8	1	1			6						
Тема 11. Міжнародний досвід урбаністичної політики.	7	1	2			4						
Тема 12. Політика розвитку міст та урбанізованих територій в Україні.	8		2			6						
Тема 13. Стратегічне планування розвитку урбанізованих територій.	7		2			5						
Разом за ЗМ 2	45	4	10			31						
Усього годин	90	10	20			60						

4.2. Завдання самостійної роботи:

1. У чому полягає актуальність дослідження міст і урбанізаційних процесів на сьогоднішньому етапі?
2. Феномен урбанізації: фактори та особливості.
3. Економічна база розвитку міст.
4. Економічна ефективність розвитку виробництва в містах та міських агломераціях.
5. Система зайнятості та міський ринок праці.
6. Транспортна інфраструктура міст та міських агломерацій.
7. Конкурентоздатність міських поселень як фактор розвитку.
8. Планування міст.
9. Земельна рента в містах.
10. Каркасний підхід у дослідженнях територіальних міських систем.
11. Міста як центри конфліктів.
12. Окресліть особливості економічних концепцій дослідження міст.
13. Розкрийте суть соціологічної концепції дослідження міст.
14. Основоположні функціонально-просторові містобудівні концепції в Європі.
15. Роботи яких дослідників заклали початок української школи географії міст?
16. Які риси були визначальними для геоурбаністичних досліджень в Україні в другій половині XX ст.?

17. Напрями сучасних геоурбаністичних досліджень в українській науковій школі.
18. У чому полягає багатоаспектність вивчення міста?
19. Ознаки за якими здійснюються класифікація і типологія міст.
20. Історичні типи міст.
21. Зміст і співвідношення понять: «урбанізація», «субурбанізація», «деурбанізація».
22. Розкрийте зміст поняття «руралізація міст».
23. За якими рисами можна визначити глобальність урбанізації?
24. Розкрийте суть схеми дослідження стадіально-регіонального характеру просторової еволюції урбанізації Дж. Джібса.
25. Як відбувається зміна фаз урбанізації за теорією диференціальної урбанізації?

5. Освітні технології, методи навчання і викладання навчальної дисципліни

- словесні методи (лекція, співбесіда, консультація, дискусія, тощо),
 - практичні заняття,
 - наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали, тощо),
 - робота з книгою: навчально- методичною, науковою,
 - електронне та інтерактивне онлайн-навчання (мультимедійні, дистанційні),
- самостійна робота за програмою навчальної дисципліни.

6. Контроль та оцінювання результатів навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни

6.1. Методи контролю.

Контроль знань здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти ґрунтується на здійсненні поточного і підсумкового контролю при застосуванні таких способів діагностики, як практичні і самостійні роботи, тестування, письмове і усне опитування. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять і має на меті перевірку рівня підготовленості до виконання конкретної роботи. Модульний контроль проводиться у вигляді письмового фронтального опитування.

Форма підсумкового контролю - залік, що полягає в оцінюванні засвоєння здобувачем третього освітньо-наукового рівня вищої освіти навчального матеріалу на підставі відповідей на підсумковому модулі, результатів виконання ним певних видів робіт.

Методами контролю є: усний, письмовий (розгорнута відповідь), тестовий, графічний при застосуванні індивідуальної та фронтальної перевірки знань, умінь і навичок здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти:

1. Контроль засвоєння *лекційного і самостійно опрацьованого* теоретичного матеріалу здійснюється на основі модульного (письмового) фронтального опитування, в тому числі – тестування.

2. Контроль засвоєння знань та набуття умінь і навиків при виконанні *практичних робіт* здійснюється шляхом їх поточної перевірки.

6.2. Розподіл балів.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни (до 100 балів) є сумою оцінок компетентностей (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності, та контрольний модуль (залік). Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти до заліку, у сумі становить 60 балів. Інші 40 балів відводиться на підсумковий модуль (залік). Питання *самостійної роботи* включені до завдань модульного контролю і оцінюються при модульному контролі. Підсумкова оцінка виставляється за сумою всіх отриманих балів згідно шкали оцінювання. При цьому в заліковій відомості зазначається сумарна кількість набраних балів, оцінка за шкалою ECTS і оцінка за національною шкалою.

Поточне опитування, тестування та самостійна робота	Максимальна кількість балів
Змістовий модуль 1	
T 1	4
T 2	4
T 3	4
T 4	4
T 5	4
T 6	5
T 7	5
Сума	30
Змістовий модуль 2	
T 8	5
T 9	5
T 10	5
T 11	5
T 12	5
T 13	5
Сума	30
Залік	40
Всього	100

6.3. Шкала оцінювання.

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Зараховано	A (90-100)	відмінно
Зараховано	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Зараховано	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Не зараховано	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

7. Рекомендована література:

7 а. Основна література:

1. Гладкий О., Іщук С. Географія міст. Геоурбаністика. – К.: Паливода А. В., 2014. – 300 с.
2. Дронова О. Л. Геоурбаністика. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2014. – 419 с.
3. Посацький Б. С. Основи урбаністики. Територіальне і просторове планування. – Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2010. – 344 с.

7 б. Додаткова література:

4. Алфьоров М. А. Урбанізаційні процеси в Україні в 1945 – 1991 роках. – Донецьк, 2012. – 552 с.
5. Берданова О. В. та ін. Планування соціально-економічного розвитку міста / За ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. – К., 2011. – 160 с.
6. Бойко-Бойчук О. В. Стратегії розвитку міст України. – К., 2002. – 156 с.
7. Вакуленко В. М. Стратегічне планування економічного розвитку великого міста як інструмент підвищення ефективності його управління. – К., 2003. – 216 с.
8. Доценко А. І. та ін. Регіональне розселення в Україні: стан і прогноз. – К., 2007. – 376 с.
9. Джаман В. О. Регіональні системи розселення: демогеографічні аспекти. – Чернівці: Рута, 2003. – 392 с.
10. Джаман В., Мручковський П., Ковбас І., Гігейчук С. Урбанізація й етнічна структура населення // Науковий вісник Чернівецького університету: Зб. наук. праць. – Вип. 434: Географія. – Чернівці: Рута, 2009. – С. 83-97.
11. Джаман В. О. Особливості процесу урбанізації Західноукраїнського макрорегіону // Вісник Київського національного університету імені Тараса

Шевченка. Серія: Географія. – Вип. 49. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2003. – С. 47-49.

12. **Джаман В.О.** Субурбанізаційні процеси у староосвоєних районах (на прикладі Західноукраїнського макрорегіону) // Економічна та соціальна географія: Наук. зб. – К., 2002. – Вип. 52. – С. 49-54.

13. **Джаман В. О.** Методичні підходи оцінювання впливу природного середовища на особливості регіонального розселення // Економічна та соціальна географія: Наук. зб. – К., 2002. – Вип. 53. – С. 62-67.

14. **Джаман В. О.** Міста – опорні центри територіальних систем розселення слабоурбанізованих регіонів (на матеріалах Західної України) // Науковий вісник Чернівецького університету: Зб. наук. праць. – Вип. 199: Географія. – Чернівці: Рута, 2004. – С. 116-124.

15. **Джаман В. О.,** Колядинський П. В. До проблеми вдосконалення функціонально-територіальної структури великого міста (на прикладі Чернівців) // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. – Серія: Географія. – Вінниця, 2007. – Вип. 13. – С. 188-195.

16. **Джаман В.,** Колядинський П. Соціально-економічні проблеми розвитку міського простору та шляхи їх подолання (на прикладі міста Чернівці) // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. – Серія: Географія. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ. – 2008. - № 1 (25). – С. 77-80.

17. **Джаман В. О.,** Колядинський П. В. До питання вдосконалення транспортної інфраструктури великих міст (на прикладі Чернівців) // Географічні проблеми розвитку продуктивних сил України. Матеріали 4 Всеукр. наук. конф. (Київ, 16-17 трав 2007 р.). – К.: ВГЛ «Обрії», 2007. – С. 28-29.

18. **Dzhaman V.,** Koliadynskyy P. Big towns: Territorial – Functional Organization and Strategy of Development (the Case of Chernovtsi). – Saarbrücken: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2015. - 226 p. (Germany)/ ISBN 978-3-659-45950-4. <http://www.abebooks.com/9783659459504/Big-towns-Dzhaman-Vasyl-Koliadynskyy-365945950X/plp>

19. **Dzhaman V.,** Czaplinska A., Dzhaman Ya. International functions large Cities of Ukraine (on the Chernivtsi Example) // Slupskie Prace Geograficzne. – Nr. 14. - Slupsk: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej w Slupsku, 2017. – S. 61-78. <https://spg.apsl.edu.pl/baza/wydawn/spg14/spg04.pdf>

20. Mitchell J. G. Urban Sprawl // National Geographic Magazine. – 2001. – Vol. 200. No 1. July. – P. 48 – 73.

21. Knox P. L., Pain K. Globalization, Neoliberalism and International Homogeneity in Architecture and Urban Development // Informationen zur Raumentwicklung. – 2010. - # 5/6. – P. 417 – 428.

Розробник:

д.геогр.н., проф. Джаман В.О.